

14. Homo Economicus. "Abraham Maslow pyramid of needs." Web. 12 May 2016. <<http://www.homoeconomicus.club/піраміда-потреб-абрахама-маслоу>>.
15. Zbars'kyi, V.K. "Social infrastructure as a factor in the reproduction of labor." *Naukovyj visnyk NUBiP Ukrainy* 154(1) (2010): 152-60. Print.
16. Thomas, J. Vilsack *Witch Crisis Comes Opportunity*. Washington: DC, 2011. Print.
17. Dallas, T. *The USDA Rural Development Mission*. Washington: DC, 2011. Print.
18. U.S. Department of Education. American Recovery and Reinvestment Act (ARRA). 2013. Web. 12 May 2016. <<http://www.ed.gov/open/plan/recovery-gov>>.

Рецензенти:

Вініченко І.І. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету;

Якубенко Ю.Л. – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету.

УДК 338.242.4

ББК 65.32+ 65.050.2

Скорик М.О.

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ:
КРЕДИТНА СФЕРА**

Університет державної фіскальної служби,
Державна фіскальна служба України,
08200, Київська область, м. Ірпінь,
вул. Університетська, 31,
тел.: 044 492 9157,
e-mail: maryna_sk@ukr.net

Анотація. В статті здійснено аналіз кредитування аграрних підприємств банківськими установами України. Аргументовано, що найбільшим фінансовим донором для суб'єктів господарювання аграрного сфери виступає банківський сектор. Доведено, що сутність державного регулювання у вирішенні питань кредитування аграрного бізнесу полягає у створенні сприятливої політики кредитування через часткову компенсацію ставки за кредитами банківських структур. Умотивовано, що зменшення рівня кредитування сільськогосподарських товаровиробників в період фінансової кризи обумовлено низкою чинників. Обґрунтовано, що ефективне господарювання не можливе без поповнення обсягів фінансових ресурсів для збільшення оборотного капіталу та інвестування діяльності суб'єктів господарювання, а, звідси, збільшення їх прибутковості. Аргументовано, що поповнення коштів можливе через залучення інвестицій з метою поповнення оборотних активів, що, у свою чергу, дасть можливість поповнити, оновити основні засоби виробництва та збільшити прибутковість господарюючих суб'єктів і для вирішення даних питань потрібна нагальна участь державних регуляторів.

Ключові слова: кредитування аграрних підприємств, банківські установи, державне регулювання, кредити.

Skoryk M.O.

STATE ADJUSTMENT OF AGRICULTURAL SECTOR: CREDIT FIELD

State Fiscal Service University,
State Fiscal Service of Ukraine,
University str., 31, Irpin, Kiev region,
08200, Ukraine,
tel.: 044 492 9157,
e-mail: maryna_sk@ukr.net

Abstract. The article is about the credit provision for agricultural enterprises by banking institutions of Ukraine. It has been argued that banking sector is biggest financial contributor for agricultural entities. It has been proved that the essence of state adjustment for credit provision for agricultural business is to create a favorable credit provision policy with help of partial compensation of interest rates on loans of banking institutions. It has been reasoned that reducing credit provision for agricultural producers in time of the financial crisis was due to several factors. It has been proved that efficient management is impossible without replenishment amounts of financial resources to increase working capital and investment activities of economic entities and, hence, increase their profitability. It has been argued that replenishment is possible by attracting investment, which in turn will make it possible to replenish, renew fixed assets and increase profitability of businesses. It is necessary total participation of state regulators to address these issues.

Key words: credit provision of agricultural enterprises, banking institutions, state adjustment, loans.

Вступ. В системі державного регулювання аграрного сектору економіки досить важливу роль відіграє сприятлива система кредитування підприємств цієї сфери. Суб'єктами кредитування виступають комерційні банки та ряд фінансових структур – це лізингові компанії, які в 90-х роках посприяли закупівлі імпоротної техніки для сільськогосподарських виробників, де гарантом виступила держава, також інвестиційні фонди і для розвитку малого бізнесу позитивно відобразилося створення у кожному адміністративному районі кредитних спілок. Питанням державного регулювання аграрного сектору економіки через кредитну сферу приділяли увагу багато вчених: Гудзь О. Є., Непочатенко О. О., Прокопенко Н. С. та багато інших. Хоча, зважаючи на перманентні інфляційні процес у вітчизняній економіці, поповнення фінансових ресурсів підприємств завдяки кредитуванню є нагальною потребою. При цьому, слід зазначити, що кредитування аграрного сектору супроводжується певними ризиками через специфіку виробництва даної галузі. Тому, вирішення цих проблем через запровадження державою сприятливих умов кредитування для представників аграрного бізнесу є вимогою сьогодення.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні місця і ролі ефективного державного регулювання аграрного сектору економіки через кредитну сферу.

Результати. Результати дослідження свідчать, що найбільшим фінансовим донором для суб'єктів господарювання аграрної сфери виступає банківський сектор. Сутність державного регулювання у вирішенні питань кредитування аграрного бізнесу полягає у створенні сприятливої політики кредитування через часткову компенсацію ставки за кредитами банківських структур.

В табл. 1 систематизовано заходи уряду з вирішення питань здешевлення кредитів аграрникам.

Стан кредитування аграрних підприємств в Україні з 2001 по 2015 роки свідчить про мінливість показників: протягом 2001–2013 рр. здійснення кредитування банківським сектором агровиробників мало тенденцію до збільшення, натомість результати 2014 року свідчать про спад цього показника, а в 2015 році ситуація почала вирівнюватися на краще (табл. 2). Зростання обсягів кредитування відбувалося із року в рік, окрім 2009 р. та 2014 р. Найбільші показники обсягів кредитування були в 2001 р. – у 2,3 рази відносно попереднього року, у 2006-2008 рр – на 43–75 % і у 2015 р. в 11 раз. З 2001 р. по 2015 р. банківські установи обсяги кредитування для агровиробників збільшили у 26 разів: з 4,4 до 115,5 млрд. грн., а за весь аналізований період у аграрний сектор було направлено 382 млрд. грн. банківських кредитів. Однак, результати аналізу кредитування протягом 2009–2010 рр. свідчать про негативний стан при наданні кредитів аграрним підприємствам та зменшення їх об'ємів відносно аналогічного показника 2008 р.

Таблиця 1

Заходи уряду в частині здешевлення кредитування аграрного сектору

Сутність заходів для аграрних підприємств	% кредитування
- які постраждали внаслідок несприятливих погодних умов зимівлі озимих зернових культур у 2003 році	16% річних
- на кредитування власних поточних виробничих витрат, пов'язаних із закупівлею ресурсів для сплати страхових платежів за обов'язковими видами страхування, закупівлі сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, худоби та птиці	для кредитів у національній валюті 10% річних, в іноземній валюті 7% річних
- на кредитування кредитними спілками власних поточних витрат, основних засобів виробничого сільськогосподарського призначення	для кредитів у національній валюті 10% річних

Сформовано автором на основі джерела [1, с. 33]

Проте, досліджуваний процес, починаючи з 2011 р. по 2013 р. характеризується збільшенням показника рівня кредитування господарюючих суб'єктів аграрного сектору: з 34,1 до 43,5 млрд. грн. Поряд з цим, слід зазначити, що в цей період прослідковувалися найвищі темпи зростання обсягів ВВП аграрної сфери на відміну від інших галузей. Останнє свідчить про отримання позитивного ефекту від використання зовнішніх ресурсів. В 2014 р. відбулося зменшення показників, що досліджуються, майже у 4 рази і становили обсяги кредитування 10,5 млрд грн. А вже в 2015 р. цей показник збільшився в 11 разів і склав 115,5 млрд грн.

Відносно показника – частки обсягів кредитування аграрних виробників у загальному обсязі виділених кредитів банківськими установами, то його значення має певну стабільність. В середньому частка цих кредитів складає 5-8% усіх наданих банками кредитів, окрім 2013 р., де даний показник склав 4,6%. Пояснення цієї ситуації заключається у тому, що банківські установи під час фінансової нестабільності намагаються фінансові ризики якомога знівелювати. Тим більше, що досліджувана галузь відноситься до високо ризикованих. Звідси і незначна частка кредитів у аграрний сектор, в середньому за період, що досліджується становить 6 % у порівнянні з іншими секторами господарчої діяльності.

Слід зазначити, що поряд з цим зменшився рівень отримання пільгового кредитування, при якому частина ризику покладалася на державу. При фінансовій кризі зменшуються обсяги виділення з бюджету коштів на компенсацію пільгового кредитування, що призводить до збільшення відсотків кредитування. Так, даний показник у 2008 р. склав 24%, у 2009 р. та 2010 р. відповідно за роками – 28 та 26%%. Потім почала зменшуватися процентна ставка за кредитами, а в 2014 році знову зросла до 25 %. Не зважаючи на частину компенсації пільгових кредитів обмеженій кількості сільськогосподарських підприємств за рахунок коштів з бюджету, автор схиляється до думки, що такий підхід підтримки агровиробників є не ефективним. Опосередковано це прослідковується при порівнянні рівня рентабельності діяльності аграрних виробників та процентної ставки кредитування сільськогосподарських товаровиробників. Різниця між рівнем рентабельності діяльності агровиробників та процентною ставкою за кредит для цих підприємств за досліджувані роки має від'ємне значення, окрім 2011, 2012 та 2014 років. Це свідчить, що коштів, які має підприємство до оподаткування недостатньо для того, щоб покрити витрати, пов'язані з погашенням відсотків за користування кредитом, окрім вище вказаних років, коли даний показник мав позитивне значення.

Таблиця 2

Стан механізму банківського кредитування аграрного сектора в Україні, 2001-2015 рр.

Показники	Роки														
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Загальний обсяг кредитів, наданих комерційними банками аграрному сектору, млрд. грн.	4,4	5,6	6,8	7,5	8,2	11,8	16,5	28,8	26	26,5	34,1	36,5	43,5	10,5	115,5
- У % до попереднього року	231,6	127,3	121,4	110,3	109,3	143,9	139,8	174,5	90,3	101,9	128,7	107,0	119,2	24,1	1100,0
Частка кредитів у загальній сумі наданих кредитів комерційними банками, %	6,1	6,3	7,8	7,0	7,5	7,1	6,1	6,5	5,6	5,3	5,9	6,0	4,6	5,9	*
Частка пільгових кредитів у загальній сумі наданих кредитів комерційними банками, %	40,9	32,1	42,6	42,7	76,8	59,3	47,3	52,4	10,0	23,4	12,0	3,6	1,38	*	0,67
Процентна ставка, що сплачується суб'єктами аграрного сектору за користування кредитами, %	33,0	26,0	21,0	17,0	18,0	20,	17,0	24,0	28,0	26,0	18,0	16,0	21,0	22-25	
Різниця між рівнем рентабельності діяльності та процентною ставкою за кредит, %	-14,7	-21,1	-8,4	-8,9	-11,2	-17,2	-1,4	-10,6	-14,2	-4,9	9	4,5	-9,8	3,8-0,8	

Джерело: розраховано автором на підставі офіційних статистичних даних [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8].

Слід зазначити, що якщо обрахувати даний показник, враховуючи рівень інфляції, то вище вказаний показник буде мати ще більш негативне значення. Це вказує, що досліджувана галузь має низький рівень платоспроможності відносно погашення кредитів і, звідси, надвисокий рівень ризику при кредитуванні банківськими установами суб'єктів господарювання аграрного сектору. В даних обставинах розраховувати на використання кредитів можуть тільки великі підприємства, які мають можливість надати банківським установам своє майно, вартість якого перекидає суму кредитування у два чи в три рази, як того вимагають банки.

Значна різниця між відсотковою ставкою та показниками рентабельності аграрних підприємств вказує, що суб'єкти господарювання повинні працювати з метою підвищення їх прибутковості за рахунок активізації виробництва. Це питання можна вирішити завдяки залученню фінансових ресурсів за сприятливих умов повернення і поряд з цим, забезпечити ефективне їх застосування. Хоча, в основному, за досліджуваний період прослідковувалася тенденція приросту рівня кредитування аграрного сектору окрім 2014 р., ця галузь діяльності все ще залишається низько розвинутою. За наявності близько 117 банків (станом на кінець 2015 р.), лише 5% з них активно працюють на цьому сегменті ринку і тільки два банки розробляють банківські продукти для суб'єктів сільського господарства: КредіАгріколь Банк, Райфайзенг банк Аваль. Загалом можна виокремити топ 8 провідних банків (частка ринку близько 40-50%), котрі в останні роки приймають активну участь у кредитуванні сільського господарства [4; 5]: Укресімбанк (12,2%), ПромІнвестБанк (5,9%), ПриватБанк (4,7%), Сбербанк Росії (3,8%), Перший український міжнародний банк (4,4%), Райфайзенг банк Аваль (3,6%), КредіАгріколь Банк (2,6%), Ощадбанк (1,4%).

Зменшення рівня кредитування сільськогосподарських товаровиробників в період фінансової кризи обумовлено низкою чинників. Основним фактором, який впливає на позитивне рішення банківської структури відносно отримання кредиту підприємства виступає рівень кредитоспроможності господарюючого суб'єкту. Це являється умовою вчасного і в повному обсязі повернення кредитних ресурсів. Зважаючи на невтішні економічні показники діяльності аграрного сектору: низький рівень прибутковості, наявність відносно високої частки збиткових підприємств, можна зробити висновок про низький рівень кредитоспроможності аграрних підприємств. Звідси, без фінансових впливів не можливий розвиток і активізація діяльності аграрних товаровиробників, а відсутність ефективного виробництва не дає можливості претендувати на отримання кредитних ресурсів. У цих умовах необхідна розробка та реалізація нових, адекватних сучасним умовам методичних підходів до фінансово-кредитного забезпечення галузі [9, с.33–37].

Невисокі темпи кредитування аграрного сектору тісно взаємопов'язані з термінами на які вони кредитуються. Звісно, що кредити видані на довгий термін сприяють тому, що суб'єкти господарювання мають можливість розпоряджатися коштами більш тривалий період. Але при цьому, довгострокові кредити мають більший рівень ризику їх неповернення. Звідси, пояснюється, чому сільськогосподарські підприємства мають більшу частку короткострокових і середньострокових кредитів і майже третина їх сумарного значення видана в національній валюті (табл. 3 та 4).

Частка короткострокових кредитів у структурі аграрного кредитування (табл. 5) збільшилась протягом 2008-2014 рр. з 37,7% до 71,4%, а середньострокових кредитів, навпаки знизилась з 56,4% до 18,1%. При цьому, частина довгострокових кредитів становила лише 10,4% від загального їх обсягу у 2014 р. і порівняно з аналогічним показником 2008 р. зросла майже у 2 рази. Темпи зростання довгострокових кредитів до 2013 р. показували позитивні тенденції, а вже у 2014 р. відбулося зменшення обсягів кредитування, що виділялися на термін більше чим на 5 років. Це є свідченням

неспроможності суб'єктів господарювання аграрного сектору до оновлення основних засобів і створення умов для їх фінансової стійкості.

Таблиця 3

Структура банківських кредитів наданих аграрним підприємствам за терміном позики, 2008-2014рр, %

Термін кредитування	роки						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Більше 5 років	5,9	6,9	12,1	10,4	10,6	9,6	10,4
Від 1 до 5 років	56,4	53,7	55,4	50,5	44,1	35,7	18,1
До 1 року	37,7	39,4	32,5	39,1	45,2	54,7	71,4

Джерело: розраховано автором на підставі даних [4].

Таблиця 4

Структура банківських кредитів наданих аграрним підприємствам за терміном позики, 2008-2014рр, %

Види валют	роки						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Національна валюта	32,5	31,4	23,3	26,8	29,9	27,5	26,3
Іноземна валюта	67,5	68,6	76,7	73,2	70,1	72,5	73,7

Джерело: розраховано автором на підставі даних [4].

Таблиця 5

Динаміка банківських кредитів наданих аграрним підприємствам, 2008–2013 рр.

Показники	роки							Відхилення 2014 р. до 2008 р, %
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, млрд. грн.	28,812	26,026	26,545	34,143	36,488	43,534	10,5	36,5
за видами валюти								
в національній валюті	19,454	17,851	20,355	24,985	25,569	31,559	*	-
в іноземній валюті	9,358	8,175	6,191	9,158	10,919	11,975	*	-
за термінами надання кредитів								
до 1 року	10,851	10,245	8,631	13,336	16,509	23,829	7,5	68,8
від 1 до 5 років	16,254	13,980	14,708	17,249	16,095	15,520	1,9	11,7
більше 5 років	1,707	1,800	3,206	3,558	3,884	4,185	1,1	64,7

Джерело: розраховано автором на підставі даних [4].

*показники відсутні

Висновки. На основі результатів дослідження процесу кредитування аграрного сектору можна стверджувати, що кризова ситуація призводить до зменшення капіталу банківських структур і, звісно, збільшення рівня ризиків кредитування. Ці чинники впливають на результати діяльності аграрних підприємств, зменшення ймовірності залучення фінансових ресурсів у виробничий процес господарюючих суб'єктів.

Звідси, беззаперечно твердження того, що ефективно господарювання не можливе без поповнення обсягів фінансових ресурсів для збільшення оборотного капіталу та інвестування діяльності суб'єктів господарювання.

Таким чином, збільшення коштів через залучення інвестицій з метою поповнення оборотних активів, дасть можливість оновити основні засоби виробництва та збільшити прибутковість господарюючих суб'єктів. Для вирішення даних питань потрібна нагальна участь державних регуляторів.

1. Скрипник А.В. Фактори ризику планування бюджету України / А.В. Скрипник, Т.М. Паянок // *Фінанси України*. – 2008. – № 6. – С. 31–44.
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики в Україні / Статистичні дані Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/14098>.
3. Офіційний сайт Міністерство аграрної політики та продовольства України / Статистика : Річна звітність про стан залучення кредитних коштів підприємствами агропромислового комплексу за 2001–2012 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.disgu.gov.ua/images/stories/2001-2012zvit.pdf>.
4. Офіційний сайт Національного банку України / Статистика. Грошово-кредитна та фінансова статистика. Статистичний бюлетень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=71195.
5. Офіційний сайт Міністерство аграрної політики та продовольства України / Кредити, пряма та непряма державна підтримка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.kiev.ua/page/?1210>
6. Бюджетний моніторинг : аналіз виконання бюджету за 2013 рік / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження», USAID. – К., 2014. – 80 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quat%202013/KV_IV_2013_Monitoring_ukr.pdf.
7. Офіційний сайт Державного комітету статистики України / Статистична інформація / Публікації / Фінанси/ Фінансові результати підприємств до оподаткування підприємств з розподілом за їх розмірами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України / Економічна статистика / Економічна діяльність / Сільське, лісове та рибне господарство/ Зведені показники [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Воронкова А.А. Проблеми банківського кредитування сільськогосподарських товаровиробників в Україні / А. А. Воронкова, Л. В. Куцина // *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. – 2008. – №2(5). – С.33–37.

References

1. Skrypnyk, A.V. “Risk Factors budget planning Ukraine” *Finansy Ukrainy* 6(2008): 31–44. Print.
2. “Statystychni dati Ministerstva ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy.” Ofitsiyni sait Ministerstva ahrarnoi polityky v Ukraini. Web. <<http://minagro.gov.ua/node/14098>>.
3. “Statystyka: Richna zvitnist pro stan zaluchennia kredytnykh koshtiv pidpriemstvamy ahropromyslovoho kompleksu za 2001-2012rr.” Ofitsiyni sait Ministerstvo ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. Web. <<http://www.disgu.gov.ua/images/stories/2001-2012zvit.pdf>>.
4. “Statystyka. Hroshovo-kredytна ta finansova statystyka. Statystychnyi biuletен.” Ofitsiyni sait Natsionalnoho banku Ukrainy. Web. <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=71195>.
5. “Kredyty, priama ta nepriama derzhavna pidtrymka.” Ofitsiyni sait Ministerstvo ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy Web < <http://www.minagro.kiev.ua/page/?1210>>.
6. Zubenko, V. V., et al. *Budget Monitoring: Analysis of Budget Execution in 2013*. Kyiv, 2014. Web. <http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quat%202013/KV_IV_2013_Monitoring_ukr.pdf>.

7. "Finansovi rezultaty pidpriemstv do opodatkuвання pidpriemstv z rozpodilom za yikh rozmiramy." Ofitsiyni sait Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy. Web. <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.
8. "Silske, lisove ta rybne hospodarstvo/ Zvedeni pokaznyky." Ofitsiyni sait Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy. Web. <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.
9. Voronkova, A.A. "The problems of bank loans to agricultural producers in Ukraine." *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky* 2(5)(2008): 33-37. Print.

Рецензенти:

Прокопенко Н. С. – доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри фінансів та банківської справи ПВНЗ «Європейський університет»;

Грозний І. С. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту ПВНЗ «Європейський університет».

УДК 332.025

ББК 65.732

Сус Т.Й.

**ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ОРЕНДИ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТИХ ЗЕМЕЛЬ В
КАРПАТСЬКОМУ МАКРОРЕГІОНІ**

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів,
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57,
тел.: 0342752351,
e-mail: inst@pu.if.ua

Анотація. Розглянуто особливості сучасного розвитку ринку оренди сільсько-господарських земель в Україні. Запропоновано можливі два сценарії розвитку земельних відносин в умовах мораторію на продаж землі та фінансової кризи. Проаналізовано основні напрями розвитку земельних відносин та загрози фактичного продажу сільгоспугідь в обхід встановленого мораторію через правочин емфітевзису. Виходячи зі складних економічних умов в яких знаходиться Україна, девальвації національної валюти та зниження реальної орендної плати, зростання рівня бідності серед сільського населення, договори права емфітевзису будуть набувати все більшої популярності. Це створює загрозові тенденції для організації легального квазіринку землі в умовах мораторію і в сучасних реаліях він набуває популярності серед великих агрохолдингів. Зростанню популярності емфітевзису сприяє той фактор, що власники земельних паїв мають можливість одержати більшу суму за землю зразу по заключенні договору, а не частинами протягом всього терміну оренди. Розглянуто спонукаючі чинники такого сценарію розвитку земельних відносин та прогалини в правовому забезпеченні реформування аграрного сектору.

Окреслено фінансові проблеми оренди екологічно чистих земель та напрями їх вирішення.

Ключові слова: екологічне сільгоспвиробництво, оренда, емфітевзис, орендна плата, земельні відносини.

Sus. T. Yo.

**FINANCIAL ASPECTS OF ECOLOGICAL CLEAN LEASE IN CARPATHIAN
MACROREGION**

Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University,